

מה הוא גיליון מידע על סיכונים תעסוקתיים?

גיליון מידע זה הוא אחד מתוך סידרה של גיליונות מידע בינלאומיים המתייחסים לסיכונים תעסוקתיים במקצועות שונים. הוא מיועד לכל אלה הקשורים מקצועית בשמירת הבטיחות והבריאות בעבודה: רופאים ואחיות תעסוקתיים, גיהותנים, ממוני וקציני בטיחות, מפקחי עבודה, נציגי עובדים, ועובדים מיומנים אחרים.

גיליון מידע זה מפרט, בסדר תקני מוגדר, את הסיכונים השונים אשר עובד חליבה עלול להיות חשוף אליהם במהלך עבודתו הרגילה. גיליון מידע זה אינו מיועד לספק עצות אלא מהווה מקור מידע בלבד. הידע אודות מה שגורם לפציעות ולמחלות תעסוקתיות מאפשר לתכנן וליישם אמצעי מגן מתאימים כנגד סיכונים אלה.

גיליון מידע זה מכיל ארבעה עמודים:

בעמוד הראשון מצוי מידע על הסיכונים המשמעותיים ביותר לגבי עבודתו של עובד חליבה. העמודים 2 ו-3 מכילים מידע מפורט ושיטתי יותר בנוגע לסוגים השונים של הסיכונים, לעתים ביחד עם הצעות לגבי אופן מניעתם (הם מסומנים כ- 1 וכו' וההסבר להם ניתן בסוף עמוד 3). עמוד 4 מיועד עבור מידע ספציפי, שהוא בעל ערך במיוחד עבור מומחים בתחום הבטיחות והגהות, והוא כולל את תיאור המקצוע, פירוט המטלות של העובד, הערות, מראי-מקום, וכדומה.

מי הוא עובד חליבה?

זה הוא אדם העובד במשק חלב ומטפל בבהמות הנותנות חלב (בעיקר פרות) - מאכיל, מנקה, חולב, רועה, מפעיל ציוד חליבה וכדומה, וכמו כן מבצע מלאכות נוספות כדי שהמשק ובעלי החיים יהיו במצב טוב.

מה הם הסיכונים העיקריים של עיסוק זה?

- עובדי החליבה יכולים להיפגע בצורה חמורה על ידי הבהמות בזמן טיפולם בהן.
- עובדי החליבה יכולים להחליק, לנפול, להתנגש במבנים, מתקנים וכדומה, במיוחד כאשר מבני המשק והחצר הנם מוזנחים והתאורה שלהם לקויה.
- העבודה במשק החלב, הכרוכה לעתים קרובות בנשיאת משאות כבדים ובעלי נפח, עשויה לעתים להיות מאמצת ביותר ולהיעשות בתנחות מאוד בלתי-נוחות, והיא קשורה בביצוע תנועות חוזרות ונשנות (במיוחד בחליבה) אשר עלולות לגרום לטראומות, ועם הזמן לכאבי גב, ידיים וזרועות.
- עבודה עם זבל בהמות או בתוך סילו יכולה לגרום לחשיפת עובד החליבה לגורמי סיכון ביולוגיים ולגזים מסוכנים.
- האבק האורגני, השכיח ביותר במשקים, יכול לגרום לבעיות בריאות חריפות אצל עובדי החליבה.
- מגע עם בהמות חולות עלול לסכן את עובדי החליבה.

סיכונים תעסוקתיים

סיכוני תאונות

1

החלקות, מעידות ונפילות במישור (במיוחד, החלקה על רצפות רטובות וחלקלקות ברפתות, חדרי חליבה ותחנות ריכוז-חלב);

1

החלקות, מעידות ונפילות בזמן טיפוס על מדרגות ו/או סולמות;

היפגעות מעצמים נופלים, תוך כדי הטיפול בהם;

היתקלות בגופים נייחים, או פגיעה מחלקים נעים (מכונות וחלקי מכונות);

חתכים, שריטות ודקירות מעצמים חדים (לדוגמה - קלשון);

היפגעות ממאמץ-יתר או תנועה מזיקה;

סיכונים חריפים של מעיכת איברים, שפשוף עור ופציעה, כתוצאה מן הטיפול בבהמות (בעיטות, מעיכה, רמיסה, ניגוח, וכו');

חשיפה של עובדים ושל בהמות לריכוזים גבוהים של מימן גופרי (H_2S), פחמן דו-חמצני (CO_2), אמוניה

(NH_3), ומתאן (CH_4), כתוצאה מפעילויות של ערבוב והזרמת זבל בעלי-חיים);

ריכוז נמוך של חמצן (O_2) וריכוזים גבוהים של חנקן-דו-חמצני (NO_2) או פחמן דו-חמצני (CO_2) יכולים לייצר סכנת חנק או הרעלה כאשר עובדים בתוך סילו.

סיכונים פיזיקליים

היפגעות מחשיפה לרמות רעש גבוהות (ממערבלים וממגרסות, מציוד חליבה ובעלי חיים);

חשיפה לגורמי סביבה (חום, קור, לחות, קרינת UV) בזמן העבודה בחוץ (למשל במרעה);

רוחות פרצים וטמפרטורות נמוכות בעת עבודה באסמים או במבנים קרים).

סיכונים כימיים

גירוי עיניים ואף ע"י אמוניה (NH_3);

השפעות עצביות, כאבי ראש, גירוי עיניים ואבדן תחושת הריח, כתוצאה ממימן גופרי (H_2S);

דלקות עור וגירוי מערכת הנשימה כתוצאה ממגע עם חומרי ניקוי, שטיפה וחיטוי ועם האדים שלהם;

גירוי העיניים ומערכת הנשימה ע"י החומרים המוספים לתחמיץ (חומצה פורמית).

סיכונים ביולוגיים

הופעת סימפטומים נשימתיים וסיסטמיים, כתוצאה מחשיפה לחומר המכיל עובש, אשר יכולים להתפתח למחלה הנקראת "ריאת האיכר" (Farmer`s lung disease);
 התפתחות של מחלות, כגון: "תסמונת האבק האורגני הרעיל" (Organic dust toxicity syndrome), דלקת-סמפונות חריפה וכרונית, גנחת תעסוקתית, מחלת ראות חסימתית כרונית (COPD), גירוי עיניים, ודלקות עור - כתוצאה מחשיפה לאבק אורגני נשים (אבק בעלי-חיים, אבק הנוצר מתוך המזון או מתוך המצע, אבק של חציר וגרעינים, וכו');
 2 זואונוזות (מחלת דרכי העיכול, הפרעות נשימתיות, דלקות-עור אשר הן שכיחות הן אצל בני אדם והן אצל בע"ח) אשר נגרמות על ידי מגע ישיר או עקיף עם חיות חולות, עם זבל בע"ח או עם שתן ומצע של בע"ח, או באמצעות מוצרי בע"ח, או ע"י מים, קרקע וצמחים מזוהמים.

בעיות ארגונומיות, פסיכולוגיות וחברתיות

3 כאבי-גב ובעיות שריר-שלד אחרות הנובעות מתנוחות עבודה גרועות, מתנועות חוזרות ונשנות ומאמצים חזקים בזמן הטיפול בבעלי החיים, בעת הרמת חבילות ושקי מזון, בזמן התייחוח וההובלה בצורה ידנית של התחמיץ, בסילוק הידני של פסולת בעלי החיים, ובזמן החליבה והביצוע של פעולות ידניות שונות;
 אי-נוחות וירידה ביעילות העבודה, הנגרמים על ידי תאורה לקויה;
 חשיפה לריחות מטרידים הנובעים מזבל בעלי חיים, משתן ומגזים;
 מעמס פסיכולוגי כתוצאה מן האחריות לרכוש בעל ערך כלכלי רב ומהדאגה לשלום בעלי החיים, מן העבודה בתנאי בדידות, מן החשש מאירועים בלתי צפויים (בהמות חולות, קלקולים של המכונות), מקצב העבודה המהיר בתחנת החליבה ומתנאי העבודה הגרועים (רעש, הרמת משאות כבדים, תנוחות עבודה גרועות, אבק, רוחות פרצים).

רשימת אמצעי המניעה

- 1 יש לנעול נעלי מגן עם סוליות ללא החלקה, ולוודא שיש תאורה מספקת ברפת ובבנייני המשק
- 2 יש לשמור על כללי ההיגיינה האישית ולהשתמש בציוד מגן אישי נאות בזמן שבאים במגע עם בהמות חולות, הפרשות, אבק אורגני, וכדומה
- 3 יש להרים בצורה נכונה חבילות ושקי מזון ולהימנע מתנוחות עבודה גרועות בעת ביצוע העבודות הרוטיניות במשק.

מידע מקצועי נוסף

שמות נרדפים (חליפיים)
חלב; מטפל בבקר; רפתן.

הגדרה ו/או תאור העיסוק

מבריש ומקצף את הפסולת מן הקירות והרצפות כדי להפחית את הנגיעות ככל הניתן. בודק את הפרות כדי לגלות באם הן מיוחמות, פצועות או חולות. מבצע את הטיפולים הדרושים ומדווח על בעיות המחייבות תשומת לב של וטרינר. מתחח את התחמיץ או נוטל חבילות תחמיץ מתוך הסילו או המחסן ומשנע או מפזר אותן. שוקל, מעמיס, מרסק, מערבב ומפזר את המזון. מרחיק את הזבל מתוך האסם באופן ידני או מחדר החליבה אל המרעה. מעמיס את בעלי החיים העומדים להימכר על גבי משאיות. חולב את הפרות באופן ידני או באמצעות מכונת חליבה. מנקה ומחטא את ציוד החליבה. יכול לתחזק את בניי המחלבה ואת הציוד. עשוי לעסוק בשמירת נתונים, כדוגמת מסמכי מבצע משימה אחת או יותר מבין המשימות דלקמן: רוחץ ומרסס את הפרות במים, בקוטלי-חרקים, או בחומרים דוחים. שוטף, עלות וריבוי (FIOH).

תעסוקות דומות ו/או ספציפיות

בעל רפת חלב; בקטרילוג חלב; טכנולוג מחלבה; מדען חלב; מהנדס חלב; מפעיל מכונות ייצור מוצרי חלב; מתקן ציוד חליבה; נהג רכב חלוקת חלב; עובד מחלבה מיומן; עובד תחנת ריכוז-חלב.

מטלות

אחסון; בדיקה (של פרות); ביצוע (טיפולים); גריסה (מזון); דיווח; האכלה; הברשה; החלפה (מצע); הכנה (מזון); הפעלה (מכונות); הצמדה (של מכונת החליבה); הרחקה (זבל, פסולת); הרמה; התמחות (בנושאים ספציפיים); חיטוי; חיסון; חליבה; טיפול (בפרות); יישום (ידע טכני); נהיגה; ניהול (מסמכים); ניקוי; נשיאה (משאות); עיקור; ערבוב (מזון); פיזור (תחמיץ, מזון); קיצוץ (תחמיץ); קרצוף; רחיצה; ריסוס; רעייה; שטיפה; שינוע; שקילה; תחזוקה (מבנים, ציוד); תיחוח (תחמיץ).

ציוד עיקרי הנמצא בשימוש

איתם ומעדרים; חותך-תחמיץ; טריזים; טרקטור; מברשת; מזין אוטומטי; מכונת חליבה; מסוע מזון; מעמיס מכני; מערבב מזון; מערכת רחיצה אוטומטית; משטחי העמסה; סקרייפר; עגלות האכלה; קלשון; שואב אבק.

מקומות עבודה בהם העיסוק שכיח

חדרי חליבה; חוות ומשקים חקלאיים; רפתות; תחנות ריכוז-חלב.

מראי מקום

Safety and Health in the use of Agrochemicals: A Guide. ILO; Geneva' 1991.
Rautiainen, R., Kivikosti, T.: Safety on Farm. Farmer's Social Insurance Institution, Helsinki, 1992 (in Finnish)
Murphy, D.J.: Safety and Health for Production Agriculture. ASAE Textbook Number 5, Amer. Soc. Agric. Engin., 1992.
Brown, A., Lawler, D.: Rural Safety, Machinery, Stock & General Hazards. Riverwood, NSW, Australia, 1994.
Soffe, J.: The Agricultural Notebook. Ed. 19, Oxford, England, 1995.
Manninen, P.: Risk Factors of Musculoskeletal Disorders and Work Disability among Finnish Farmers. The Social Insurance Institution, Finland, Studies in Social Security and Health 14, Helsinki, 1996.
Langley, R.L., et al: Safety and health in agriculture' forestry and fisheries; Government Institutes, Rockville, Md., 1997.